



# Evropska unija za bolje sutra pet uspješnih priča







# RAZVOJ ŽENSKOG PREDUZETNIŠTVA DOPRINOSI KREIRANJU NOVIH MOGUĆNOSTI ZAPOSLENJA

Visoka stopa nezaposlenosti i nepovoljno okruženje za razvoj preduzetništva ključni su ekonomski problemi Bosne i Hercegovine. Fondovima IPA programa Evropska unija podržava lokalni ekonomski razvoj i putem projekta „Uključiv ekonomski rast i stvaranje zaposlenja u istočnoj BiH – regija Birač“ doprinosi kreiranju novih mogućnosti zaposlenja.



Fokus projekta usmjeren je na jačanje kapaciteta žena u preduzetništvu. Educirano je 60 preduzetnica koje su osmislile poslovne planove, a najbolje ideje finansijski su podržane. Među njima

je i poslovni prijedlog Muške Halilović, povratnice u selo Bajramovići, u opštini Srebrenica.

„Od početka sam znala šta želim da radim. Pronašla sam se u ovčarstvu, a kako bih ostvarila stvarnu korist i prehranila porodicu, nisam mogla zamisliti svoje imanje bez stotinu ovaca“, kaže Muška.

Muška i njena porodica sjećaju se teških poslijeratnih vremena, kada su kao povratnici živjeli u šatoru sve dok njihova kuća nije obnovljena. Tada je, kako kaže, prodavši velike količine šljiva sa svog imanja kupila prvih deset ovaca. Ipak, tako malo stado nije bilo ni približno dovoljno za izdržavanje Muškine mnogobrojne porodice. „S obzirom da nismo imali čak ni socijalnu pomoć, odnosno nismo imali nikakva primanja, samo sam razmišljala da idem naprijed i da radim na zemlji“, prisjeća se Muška.

Izašao je javni poziv za učešće u projektu i zajedno sa drugim ženama Muška se prijavila i postala korisnica. Nakon što je komisija uvidjela Muškin potencijal i potrebu za razvojem malog poljoprivrednog biznisa, podržan je njen poslovni

Projekat „Uključiv ekonomski rast i stvaranje zaposlenja u istočnoj BiH – regija Birač“ fokusirao se na povećanje konkurentnosti zemljoradničkih zadruga i malih i srednjih preduzeća koja se bave proizvodnjom hrane. Kroz osnivanje održivih mehanizama podrške i pružanje tehničke pomoći, stvoreni su uslovi za održiv razvoj i kontinuiran rast proizvodnje i zapošljavanja. Projekat je finansirala Evropska unija kroz Instrument pretpristupne pomoći, a realizovao CARE International Balkansu saradnji s partnerskim organizacijama Maja Kravica, Regionalna Savjetodavna Služba i Opština Vlasenica.

Glavni ciljevi projekta su:

- Učlanjenje u zadruge 80 lokalnih poljoprivrednih malih i srednjih preduzeća (MSP) i proizvođača;
- Obuka najmanje 120 preduzetnica;
- Finansijska podrška za realizaciju poslovnih ideja 25 žena;
- Obuka za posao za četiri mlada stručnjaka.

plan i odobrena joj je donacija za proširenje štale. U proljeće 2015. godine dostavljen joj je potreban materijal i počela je nadogradnja i proširenje kapaciteta štale za smještaj ovaca.

„Bez pomoći Evropske unije, štalu svojim sredstvima ne bih mogla izgraditi ni za dvije godine.“ Danas ima pedeset ovaca, a pored stada ovaca planira proširiti i zasad malina, završava priču ova hrabra preduzetnica.

Edukacija i savjeti pomogli su i Katarini Petrović iz sela Bjelava u opštini Bratunac koja se bavi mlijekarstvom od 2005. godine. Počela je sa tri, a danas je u nenoj štali 45 krava koje dnevno proizvode 350 litara mlijeka. „Moj biznis plan bio je pokretanje prerade mlijeka, te sam na treningu dobila potrebnu stručnu pomoć. Od opreme sam dobila pasterizator, presu i kalupe za proizvodnju tvrdog, polutvrdog i mekog sira te kačkavalja“, objašnjava Katarina.

Osim obuke u pripremi i vođenju malog biznisa, te opreme za proizvodnju sira, Katarina je dobila i savjetodavnu podršku stručnjaka. Širenjem posla



u smjeru prerade sirovine u proizvod više tržišne vrijednosti smanjena je njena briga o plasmanu mlijeka, a stvoreni su i uslovi za dalji razvoj uspješnog porodičnog biznisa.

„Pošto imam kćerku koja završava četvrtu godinu Gimnazije, planiram je za tehnologa da bi mogli svi zajedno, porodično, da se bavimo proizvodnjom sira“, dodaje ova preduzetnica.

Edukacijom i materijalnom podrškom preduzeticama regije Birač stvorene su mogućnosti za razvoj porodičnih poslova, što u konačnici doprinosi kreiranju novih radnih mjesta i ukupnom ekonomskom napretku.





# PROGRAM EU ZA OPORAVAK OD POPLAVA DOPRINIO NORMALIZACIJI USLOVA ZA ŽIVOT

U augustu 2014. godine je pokrenut Program EU za oporavak od poplava, s ciljem normalizacije uslova za život u lokalnim zajednicama i pružanja pomoći najugroženijim stanovnicima nakon majskih poplava te godine. Sredstva iz ovog programa su namijenjena obnovi javnih ustanova i infrastrukture, stambenih objekata najugroženijeg stanovništva te socijalnom i ekonomskom oporavku lokalnih zajednica.

U poplavama teško pogođenoj općini Maglaj je sanirano svih osam javnih ustanova koje imaju ključnu ulogu u pružanju vitalnih usluga građanima, a njihova rehabilitacija je znak solidarnosti EU prema Bosni i Hercegovini.

Stanovnica općine Maglaj Adisa Hrnjić se prisjeća teških trenutaka kada je vodena bujica opustošila njen dom. „Bio je to kišni dan kao svaki drugi. Krenula sam sa djecom kod prijatelja u jedno selo izvan Maglaja kada me otac nazvao i rekao da ostanemo gdje jesmo jer se rijeka izlila i odnijela sve pred sobom“, prisjeća se Adisa. Materijalna šteta

je bila nesaglediva za njenu porodicu, a sredstava za renoviranje je bilo premalo. Iako su skupili dio potrebnog novca i započeli sa građevinskim radovima, čekala ih je duga i nesigurna zima.

Nakon što je izašao javni poziv za pomoć u oporavku od poplava, porodica Hrnjić se prijavila



te te doniranim sredstvima završila obnovu svoje kuće. Slika je danas značajno drugačija, jer su životni uslovi u njenoj kući povoljniji nego prije poplave. „Mislili smo da smo izgubili sve što smo

Program EU za oporavak od poplava je pokrenut u augustu 2014. godine i predstavlja prvi dio pomoći koju se EU obavezala izdvojiti na Donatorskoj konferenciji u Briselu u julu iste godine. Aktivnosti programa su bile usmjerene na rekonstrukciju 4.000 stambenih jedinica za oko 14.000 ljudi te sanaciju 100 lokalnih puteva i mostova, 90 obrazovnih institucija (uključujući i predškolske ustanove), 10 objekata za vodosnabdijevanje i kanalizaciju, tri općinske zgrade, četiri centra za socijalni rad i četiri zdravstvene ustanove. Ukupna vrijednost Programa EU za oporavak od poplava je 43,52 miliona eura, od kojih je EU sufinansirala 42,24 miliona eura.

Glavni ciljevi Programa su:

- Obnova i rekonstrukcija javnih ustanova i usluga
- Obnova stambenih objekata
- Upravljanje otpadom i deminiranje
- Sanacija puteva i mostova
- Obnova vodovoda i kanalizacija
- Ekonomski održiv oporavak

imali. Zahvaljujući EU programu pomoći saniran je čitav sprat naše kuće, od instalacija do struje. Da nismo dobili sredstva pomoći, muž i ja bismo krov još otplaćivali i ne bismo uselili još minimalno dvije godine.“

Adisa dodaje kako njen sin Edžnan, učenik 7. razreda osnovne škole, nije bio u mogućnosti pohađati nastavu u školi opustošenoj poplavama. Nakon sanacije školskih prostorija, Edžna zadovoljno kaže kako se raduje dolasku u školu: „Uslovi za učenje su puno bolji. Svaki kabinet ima svoj računar, a najviše mi se sviđa kabinet za informatiku koji sada ima noviju opremu i uvedeno grijanje, za razliku od starog kabineta.“

„Poslije 15. maja, život u Maglaju je stao. Nakon sanacionih radova cijeli Maglaj je procvjetao. Možemo reći da nas je poplava ujedinila i unaprijedila naše životne uslove. Sad smo svi na dobitku“, zaključuje Adisa i zahvaljuje na dodijeljenim sredstvima bez kojih bi, kako kaže, bilo mukotrpno sanirati posljedice poplava.







## PLASTENIČKA PROIZVODNJA KREIRA NOVA RADNA MJESTA

Jedan od prioriteta djelovanja Evropske unije u BiH je razvoj poljoprivredne proizvodnje i kreiranje novih radnih mjesta.

Realizacijom projekta „Centar za cjeloživotno učenje“ koji je finansirala Evropska unija, a finansirao Grad Doboj, organizacija EUROPLUS je doprinijela poboljšanju položaja teško zapošljivih kategorija na području Doboja, Modriče i Dervente.

Biljana Bjelanović iz Doboja, nezaposlena diplomirana ekonomistica se nakon završene obuke za plasteničku proizvodnju prvi put okušala u proizvodnji povrća i popravila ekonomsko stanje svoje sedmočlane porodice.

Nakon poplava na području dobojske regije, Biljana se počela baviti poljoprivrednom proizvodnjom na otvorenim površinama, te je kroz obuku u okviru projekta shvatila da nije bila dovoljno osposobljena za ovu vrstu proizvodnje.

„Saznanja do kojih sam došla na obuci su mi zapravo pokazala dosta pozitivnih primjera zašto se opredijeliti za poljoprivredu i plasteničku proizvodnju. Iako sam u početku bila laik što se tiče plasteničke proizvodnje, jako sam zadovoljna. Pronašla

sam svoj duševni mir kroz ovaj hobi, a i popravila sam ekonomsko stanje u porodici“, kaže Biljana.

Biljanin cilj nakon obuke je bio pokretanje sopstvene plasteničke proizvodnje povrća, jer joj je prvenstveno bitno čime se njena porodica hrani, a ovim poslom bi mogla ostvariti prihod za izdržavanje svoje mnogočlane porodice.

„Proizvodnja nam pomaže i predstavlja najveći izvor prihoda, a ujedno i znamo šta jedemo iz našeg dvorišta“, kaže ova poljoprivrednica. Što se tiče plasmana svojih proizvoda na tržište, Biljana zadovoljno tvrdi: „Nešto sam prodala prijateljima, a nešto trgovinama. Baš sam jutros poslala 20 kg paradajza prijateljici u Tuzli po ko zna koji put. Na kraju krajeva, uspjela sam.“

Na koncu, Biljana ističe značaj odgovarajuće obuke za uspješno pokretanje poljoprivredne proizvodnje.

„Ne bih bila u mogućnosti da pokrenem sopstvenu proizvodnju i ostvarim prihode bez ove obuke. Kroz nju sam stekla nove vještine i nadogradila prethodna znanja o poljoprivrednoj proizvodnji, te bih svima koji se žele baviti plasteničkom proizvod-

„Centar za cjeloživotno učenje“ je EU projekat koji je realizovala organizacija EUROPLUS iz Doboja, s ciljem poboljšanja položaja teško zapošljivih kategorija. Misija Centra je izgradnja kapaciteta i institucionalnog okvira za kvalitetan razvoj obrazovanja odraslih. Tokom projekta je sprovedeno istraživanje potreba za dodatnim obrazovanjem odraslih na području regije Doboj, analiza tržišta i analiza politika u oblasti zapošljavanja. Centar za cjeloživotno učenje korisnicima omogućuje sticanje neophodnih znanja i vještina, s ciljem stvaranja preduoslova za njihovo zapošljavanje i samozapošljavanje. Edukativni programi Centara za cjeloživotno učenje:

- Programi formalnog obrazovanja odraslih – javno važeći programi osposobljavanja za pekara, šivača, plasteničku proizvodnju, proizvođača rasada povrća i cvijeća, stolara namještaja, armirača, tapetara, molera, zidara, tesara;

- Programi neformalnog obrazovanja odraslih (IT obuke, PR, marketing, preduzetništvo i sl.);

- Web, e-learning i hibridni kursevi.

njom preporučila da ne počinju bez adekvatne edukacije“, zaključuje Biljana i dodaje kako razmišlja o proširenju svoje proizvodnje u skorijoj budućnosti.



Mirko Radončić iz Doboja je već šest godina na evidenciji Biroa za zapošljavanje. Prvi plastenik koji je sam napravio nije mogao zadovoljiti ni osnovne potrebe njegovog domaćinstva. Nakon materijalne štete uzrokovane poplavama, doniran mu je veći i moderniji plastenik, što ga je potaklo da se prijavi na obuku za plasteničku proizvodnju po čijem završetku mu je dodijeljeno i javno važeće uvjerenje upisano u radnu knjižicu.

Iako mu ovo nisu bili prvi koraci u plasteničkoj proizvodnji, ovaj poljoprivrednik kaže da mu je obuka značajno pomogla u sticanju novih i nado-

gradnji prethodno stečenih vještina. „Iako sam mislio da nešto znam, tek sam kroz ovu obuku shvatio da sam neke stvari radio pogrešno dok nisam došao u prave ruke“, kaže Mirko.

Po završetku osposobljavanja primijetio je znatan napredak u proizvodnji i prodaji povrća. „Nakon obuke sam osjetio prve pomake. Prvo, odabir samog sadnog materijala se poboljšao i bio je kvalitetniji. Uspio sam ostvariti zavidan prinosa paprike i paradajza kako za svoje kućne potrebe tako i za prodaju.“

Mirko dodaje kako se do penzije namjerava baviti ovom poljoprivrednom aktivnošću te razmišlja o proširenju svoje proizvodnje i na maline.

„Svakom bih preporučio ovu obuku. Nakon što su vidjeli moje proizvode i prinose, mnogi poljoprivrednici su dolazili da ih posavjetujem“, zaključuje Mirko.

Program edukacije u okviru ovog EU projekta je uspješno završilo 124, uglavnom nezaposlenih polaznika. Novostečene vještine su im omogućile uspješno bavljenje plasteničkom proizvodnjom i ostvarivanje dodatnih prihoda u njihovim domaćinstvima.





## PARK PRIRODE „TAJAN“ – NOVOOTKRIVENATURISTIČKA DESTINACIJA

Projekat „TAJAN – Tourism, Adventure, Joy, Attractions, Nature“ počeo je u augustu 2010., a završio krajem maja 2013. Projekat je finansirala Evropska unija u vrijednosti od 410.000 eura, uz sufinansiranje Općine Zavidovići u iznosu 40.000 eura.

Glavni ciljevi projekta su:

- Unapređenje konkurentnosti eko turizma u regiji Centralna Bosna pomoću izgradnje održive eko zone Tajan;
- Obuka korisnika eko zone Tajan;
- Promocija i uspostavljanje tržišnih veza.

Značajan turistički potencijal prirodnog i kulturnog naslijeđa Bosne i Hercegovine je široko prepoznat. Jedan od projekata iz ove oblasti koji je Evropska unija finansijski podržala je i „TAJAN – Tourism, Adventure, Joy, Attractions, Nature“ koji je za cilj imao unapređenje turističke ponude Parka prirode „Tajan“. Partneri u realizaciji projekta su NVO „ATOM“, Javno preduzeće „Šumsko-privredno društvo“ i Općina Zavidovići, predvođeni Turističkom zajednicom Zeničko-dobojskog kantona.

U okviru projekta izvršena je rekonstrukcija jezera Mašica, uređeni prilazi i ulazi u dvije pećine, postavljene dvije osmatračnice za divlje životinje, sagrađen i opremljen turistički info centar, te unaprijeđena signalizacija.

„Naše društvo Atomje u sklopu projekta radilo na mapiranju staza na području spomenika prirode 'Tajan'. Ukupno smo mapirali oko 200 km staza,

kako biciklističkih tako i staza za planinarenje i hodanje“, govori **Besim Gurda** iz Atoma.

Zahvaljujući ovom projektu, za sigurnost turista i održivost Parka prirode „Tajan“ sada se brine tim opremljenih i obučanih rendžera.

„Pored vođenja turista na destinacije koje žele, i organizacije aktivnosti poput spelologije i kanjoninga, moje obaveze su i hranjenje i čuvanje divljači, obilazak lovišta i briga o ribljem fondu“, kazao je **Ferid Husić**, rendžer u Parku prirode „Tajan“.

Atraktivnost unaprijeđenih sadržaja Parka prirode „Tajan“ privlači sve veći broj turista iz cijele regije. Stoga je u okviru projekta obogaćenai ponuda pansioniskog smještaja.

Nevzet Menzilović, vlasnik bungalova nazi letištu Kamenica na planini Tajan, jedan je od 15 korisnika koji je prošao obuku i čiji su smještajni kapaciteti unaprijeđeni u okviru projekta.

„Zaista, pomoć ovom stanovništvu i meni samom u izgradnji smještajnih kapaciteta je od velikog značaja, jer ulaganje ličnih sredstava nije dovoljno. Bavim se porodičnim poslom, pčelarstvom, imam preko 100 sanduka pčela i to mi predstavlja osnovnu djelatnost. Imam ribnjak gdje gosti mogu da uživaju, a radim i na plateničkoj eko proizvodnji gdje se gosti mogu slobodno poslužiti proizvodima koje uzgaja moja porodica“, kaže Nevzet.

Posmatrajući period prije i poslije osnivanja Parka prirode „Tajan“, Nevzet sa zadovoljstvom primjećuje da se svake godine bilježi porast broja turista. „Prošle godine su bungalovi bili zauzeti svake 3-4 noći, a ova godina je još bolja. Svaku drugu noć su bungalovi zauzeti u punom kapacitetu. Prezadovoljni smo i moja porodica i ja, te smo odlučili proširiti kapacitete.“

Većinu zasluga za povećanu posjećenost, kako kaže Nevzet, ima Turistički info centar Parka prirode „Tajan“, koji radi i vikendima kada je najveći broj turista.

Raznolika turistička ponuda planine Tajan i izletišta Kamenica privlači posjetioce svih uzrasta, a škole sve češće organizuju izlete u prirodu za svoje učenike.

„Na Tajan često dolazim sa svojim društvom, prijateljima i porodicom. Tu se okupljamo radi druženja i zabave, posebno u ljetnim periodima“, kaže Erna Šabić, učenica 9. razreda Prve osnovne škole Zavidovići.

Zahvaljujući projektu unapređenja turističke ponude i značajnom zalaganju svih učesnika, prirodna ljepota planine Tajan nije više tajna.







## USPJEŠNA SARADNJA NIKŠIĆKIH I TREBINJSKIH VATROGASACA NA PROJEKTU „BUDI SPREMAN“

Program prekogranične saradnje jedna je od komponenti Instrumenta pretprijetne pomoći Evropske unije (IPA) kojim se podržava socioekonomska i kulturna saradnja regiona izvan EU.

U okviru ovog programa je implementiran projekat pod nazivom „Budi spreman“ u realizaciji Fondacije za razvoj sjevera Crne Gore zajedno sa Službom zaštite i spasavanja Opštine Nikšić i Teritorijalnom vatrogasnom jedinicom Trebinje. Projekat je imao za cilj unaprijediti prevenciju šumskih požara u saradnji sa lokalnim stanovništvom, te podići nivo spremnosti za upravljanje požarima i elementarnim nepogodama u graničnom području između Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

**Danko Vuković**, komandir Teritorijalne vatrogasne jedinice Trebinje, prepoznaje značaj donirane zaštitne opreme koja je u velikoj mjeri unaprijedila rad njegove jedinice.

„Oprema je sve za vatrogasce. Oni su sada zaštićeni i mogu da intervenišu u objektima u kojima prije to nisu mogli da rade zbog nedostatka opreme koja može da trpi visoke temperature. Najčešće vrste požara na području opštine Trebinje su šumski požari, požari u zatvorenim objektima, poslovnim jedinicama, stanovima, te požari u vo-

zilima koje sada naša vatrogasna jedinica može gasiti uz pomoć specijalnih odijela - za razliku od prethodne situacije kada su morali izdaleka da gase područje zahvaćeno požarom“, zaključuje Danko.



Zamjenik komandira Teritorijalne vatrogasne jedinice Trebinje, Neđo Ćuk, naglašava visoki standard donirane opreme.

„Svaka pomoć i donacija za vatrogasce je značajna. Ova donacija iz 2011. g. je donijela 30 intervensijskih odijela visokog kvaliteta koja zadovoljavaju evropske standarde i sastoji se od zaštitnih čizama, rukavica, jakni, pantalona, šljemovai baterija“, navodi Neđo.

Na osnovu dosadašnje prakse, Neđo vjeruje da je ovaj oblik saradnje koristan, te da sama razmjena iskustava iz različitih država, regija i gra-

Realizacija projekta „Budi spreman“ započela je u februaru 2011. godine potpisivanjem Sporazuma o sprečavanju požara u prekograničnoj i pograničnoj zoni između Službe zaštite i spasavanja Opštine Nikšić i Teritorijalne vatrogasne jedinice Opštine Trebinje. Projektne aktivnosti su završene u aprilu 2012. godine. Projekat je finansirala Evropska unija iz IPA Programa prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore u ukupnoj vrijednosti od 166.960 eura.

dova znatno doprinosi spremnosti vatrogasnih jedinica.

„Poučen iskustvom iz mnogih akcija, smatram da nam je ova oprema značajno doprinijela efikasnijem, odgovornijem, bržem i profesionalnijem obavljanju našeg posla, bez posljedica, i spašavanju ugroženih života i materijalnih dobara. Zajedničke vježbe i svaki zajednički razgovor između kolega je bitan jer se na taj način prenosi iskustvo iz jedne regije u drugu“, zaključuje Neđo.



Vatrogasac u Teritorijalnoj vatrogasnoj jedinici Trebinje, predstavnik mlađe generacije, Goran Zirević je, kako kaže, silom prilika započeo karijeru vatrogasca, ali je tokom obuke i poslije nje zavolio taj poziv.

„Najviše volim pomagati ljudima, jer se osjećam dobro zbog toga. Pored zajedničkih aktivnosti

obuke, održali smo predavanja u dvije lokalne osnovne i jednoj srednjoj školi te radionice za lokalno stanovništvo na temu preventivnih mjera i upravljanje požarima“, riječi su ovog mladog vatrogasca.

Provedenom obukom unaprijeđen je rad vatrogasne službe koja je sada znatno spremnija za sve zadatke na prevenciji i gašenju požara.

„Mislim da su nam dosta pomogla iskustva stečena tokom obuke i na zajedničkoj vježbi gašenja požara, naročito pri utvrđivanju najčešćeg uzroka požara i upravljanju požarima. Nakon realizacije projekta, znatno se smanjio broj požara na otvorenim prostorima“, dodaje Goran.



Projekat „Budi spreman“ ojačao je saradnju trebinjskih i nikšićkih vatrogasaca, koja je uspješno nastavljena na dobrobit građana obje zajednice.





Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost EU info centra i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Pripremio EU info centar, maj 2016.